

prof. Maciej Światała

Wydział Architektury

Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku

Ocena rozprawy doktorskiej magistra Bartłomieja Nawrockiego, wykładowcy Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach, sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki, wszczętym w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Promotor pracy doktorskiej prof. Andrzej Klisz
Temat rozprawy: „NARZĘDZIA WSPIERAJĄCE PROCESY KSZTAŁTOWANIA MAŁYCH PRZESTRZENI PUBLICZNYCH O CHARAKTERZE REKREACYJNYM”

Recenzję sporządziłem na podstawie autoreferatu zawierającego dorobek dydaktyczny i artystyczny kandydata oraz pracy doktorskiej i towarzyszącej jej publikacji - narzędzia będącego tematem dysertacji, „Zrób dobry plac zabaw”.

Przebieg kariery zawodowej pana Bartłomieja wskazuje na szczególne połączenie i rozwój cech dobrego projektanta i nauczyciela akademickiego. Intensywna praca zawodowa po ukończeniu w 2004 roku studiów na Wydziale Architektury Politechniki Śląskiej w Gliwicach związana była początkowo ze współpracą z biurami projektowymi we Francji i Holandii. Ten okres w życiu kandydata to liczne nagrody, które zapoczątkowała nagroda za projekt dyplomowy na Politechnice Śląskiej, a zwieńczył tytuł „Młody Twórca Śląskiej Architektury” nadawany przez Marszałka Województwa Śląskiego. Od 2008 roku pan Bartłomiej Nawrocki wspólnie z Marcinem Jojko prowadzą własną pracownię projektową, która również regularnie zdobywa nagrody w konkursach, ale także ma na swoim koncie liczne realizacje architektoniczne oraz wystawiennicze. Stosunkowo późno, w 2012 r. po raz pierwszy jako doświadczony projektant pan Bartłomiej Nawrocki podjął pracę dydaktyczną na rodzimej Politechnice Śląskiej. Od 2017 roku jest pracownikiem naukowo-badawczym kierunku Wzornictwo Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Prezentowane w portfolio realizacje projektowe świadczą o wszechstronności warsztatu, wymienione są liczne projekty domów jednorodzinnych, wnętrza użyteczności publicznej i sakralnej, realizacje wystaw, a także projekty z zakresu projektowania krajobrazu i mebli. Żałuję, że materiał ilustracyjny jest dość skromny, jak na bogaty dorobek kandydata. Niemniej należy zauważyć, że prezentowane

realizacje czy projekty konkursowe wykazują wysoki poziom artystyczny i ideowy, czego dowodem są liczne nagrody, publikacje lub publiczne ich prezentacje. Związek kandydata z zagadnieniami projektowania przestrzeni publicznych pojawia się dość wcześnie w jego dorobku w postaci publikacji z 2012 roku dla Fundacji Bęc Zmiana oraz zeszytach naukowych Politechniki Śląskiej, co ma znaczenie w kontekście wyboru tematu rozprawy doktorskiej. Co ważne, w tym samym czasie kandydat wykazał pogłębione zainteresowanie naukowe zagadnieniem projektowania przestrzeni publicznych, czego świadectwem jest wielokrotne uczestnictwo w konferencjach tematycznych zarówno w kraju, jak i za granicą. W związku z powyższym mogę ocenić podjęcie tematu dysertacji jako świadome i poparte doświadczeniem oraz osobistymi przemyśleniami.

Pracę dydaktyczną asystenta na kierunku wzornictwo Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach pan mgr. Inż. Bartłomiej Nawrocki rozpoczął w 2017 roku. Swe obowiązki pełni na poziomie studiów licencjackich i magisterskich. Przedstawiony dorobek wskazuje na dużą wszechstronność działalności dydaktycznej, zarówno w roli asystenta - przedmiotu Projektowanie Przestrzeni Publicznej (prowadzący prof. Andrzej Klisz), podstawy projektowania (prowadząca prof. Anna Kmita), jak i samodzielnej wyrażającej się prowadzeniem warsztatów dla studentów. Tu obszarem aktywności kandydata jest poszukiwanie tożsamości miejsca przestrzeni publicznej. Na zauważenie zasługuje również zaangażowanie kandydata w działalność w stowarzyszeniach społecznych, organizacji wystaw i paneli dyskusyjnych oraz konkursach studenckich.

Licząca 155 stron rozprawa doktorska pod tytułem: „Narzędzia wspierające procesy kształtowania małych przestrzeni publicznych o charakterze rekreacyjnym” składa się z czterech rozdziałów. Rozdział pierwszy „Część projektowa” poprzedza wstęp, w którym autor nakreśla motywy podjęcia zagadnienia wynikające z obserwacji procesów inwestycyjnych, jakie zachodziły w najbliższym otoczeniu kandydata, a które prowokowały do pytań o genezę założeń projektowych oraz świadomość przyszłych użytkowników. We wstępie pada szereg pytań z których dwa ostatnie warto zacytować, aby zrozumieć zainteresowania kandydata tematem: „ Czy jako projektant, zawodowo zajmujący się organizacją przestrzeni, a jednocześnie nauczyciel akademicki na co dzień próbując tłumaczyć te zjawiska studentom i uczący projektowania w szeroko pojętej przestrzeni publicznej, potrafię w realny sposób wspomóc procesy kształtujące powstawanie kolejnych placów zabaw? Czy jest możliwym, aby

powstawały rozwiązania zdecydowanie lepiej odpowiadające na współczesne wyzwania, potrzeby i oczekiwania użytkowników?”. Uzupełnieniem wstępu jest podrozdział „kontekst”, będący próbą ogólnej charakterystyki optymalnego procesu kształtowania miejskiej przestrzeni publicznej w odniesieniu do literatury przedmiotu, w szczególności do Jana Gehla i jego „Życia między budynkami”. Autor wskazuje na zmieniające się modele projektowania oraz tendencję do poszerzania grupy uczestniczącej w kreowaniu przestrzeni publicznej.

Część badawcza rozpoczyna się od charakterystyki badań, jakie autor prowadził w latach 2020-2021 w ramach międzynarodowego projektu „Projektowanie dla tożsamości. Badanie porównawcze wybranych przestrzeni publicznych z elementami placu zabaw w Katowicach i Lublanie”, w którym uczestnikami byli również dr hab. Anna Pohl z ASP w Katowicach oraz dr Matej Niksić z Instytutu Urbanistyki Słoweńskiej. Kolejne podrozdziały obejmują „Cel badań”, w którym pada jasna deklaracja, że głównym zamierzeniem autorów nie było przygotowanie materiałów do realizacji wzorcowego placu zabaw. „Oczekiwany rezultatem było określenie wniosków do stworzenia narzędzi wspierających programowanie interwencji przestrzennych o skali placów zabaw”. W kolejnych podrozdziałach przedstawiono pytania badawcze i metodologię, w których akcent postawiono na ujawnianie rzeczywistych potrzeb interesariuszy czy wręcz zdefiniowania, kto takim interesariuszem jest. Doktorant wspiera się w pracy bogatą literaturą przedmiotu i podobnymi badaniami projektowymi z Korei i Danii. Ważnym jest, że zachowuje krytyczne podejście do problemu, dostrzegając, że każdy taki proces ma swoją unikalną perspektywę, a poszukiwane narzędzie może - przy optymalnym wykorzystaniu - dawać szansę na tworzenie przestrzeni bezpiecznych, atrakcyjnych wizualnie i integrujących społecznie.

Kolejne podrozdziały zawierają szczegółowy opis procesu badawczego poczynając od wyboru miejsc podlegających badaniu, przez przygotowanie zbioru wartości poddanych ocenie, aż do finalnej matrycy pozwalającej przy użyciu skali punktowej dokonać wartościowania wybranych realizacji. Najtrudniejszą część badań odnoszącą się do użytkowników (interesariuszy) skonstruowano dwuetapowo - wymagając najpierw zdefiniowania cech ogólnych placu zabaw, a dopiero potem oceny konkretnej realizacji. Wyniki badań przedstawione w dysertacji wykazały znaczne rozbieżności, a nawet całe obszary zagadnień pozostające poza zainteresowaniem poszczególnych grup podlegających badaniu. Wśród całego szeregu wniosków ujawnionych w badaniu szczególnie interesująca jest skala

braku zainteresowania kryteriami przestrzenno-estetycznymi potencjalnych użytkowników, sposób w jaki projektanci architektury rozumieją wyposażenie placów urządzeniami czy całkowite pomijanie zagadnień zrównoważonego rozwoju. Wykreowana matryca badawcza stała się dla doktoranta wstępem do zadania projektowego, jakim było stworzenie optymalnego narzędzia do komunikacji poszczególnych uczestników procesu projektowania „dobrego placu zabaw”.

Część projektowa.

Kandydat przystąpił do pracy z założeniem, że przygotowane narzędzie ma być platformą uniwersalną, a nie wzorcowym modelem placu zabaw. Zaletą przedstawionego projektu jest to, iż w całym toku rozważań towarzyszącym pracy wyczuwalna jest świadomość, że „ Każdy przypadek projektowy jest bowiem swoistym kompromisem wynikającym z negocjacji zaangażowanych w proces interesariuszy oraz wartości, które chcą wnieść do planowanej przestrzeni”. W ramach budowania założeń doktorant przeprowadził krytyczną analizę podobnych narzędzi, takich jakich Creativity+, 75 Tools for Creative Thinking oraz Co-design Kit, które nie odnoszą się bezpośrednio do projektowania przestrzeni, ale myślenia kreatywnego grup uczestniczących w tworzeniu idei czy projektów w ogóle. Przygotowany zestaw prototypów został poddany wnikliwym testom z wykorzystaniem rzeczywistych interesariuszy, którzy zgodzili się posłużyć przygotowanym materiałem. Pozbawiony mankamentów prototypów projekt narzędzia w postaci broszury zaprojektowanej graficznie przez graficzkę Annę Kopaczewską został finalnie poddany testowaniu przez studentów kierunku projektowego, co jest niekonsekwencją względem wcześniejszej praktyki badań. Budzi także wątpliwości w aspekcie zakładanego tworzenia kanału komunikacji między grupami profesjonalnie i nieprofesjonalnie uczestniczącymi w potencjalnym projekcie.

Należy nadmienić że praca doktorska pana mgr. inż. Bartłomieja Nawrockiego została napisana w jasny i czytelnie przekazujący ideę sposób, ma właściwą konstrukcję i następstwo rozdziałów. Mankamentem jest niekonsekwentne stosowanie podpisów pod ilustracjami, co może powodować problem z atrybucją fotografii lub projektów przedstawionych na tychże fotografiach.

Konkluzja recenzji pracy doktorskiej oraz dorobku projektowego pana Bartłomieja Nawrockiego

Przedstawiona rozprawa doktorska oraz towarzyszące jej narzędzie jest pożyteczną próbą poszerzania grupy uczestników procesu projektowego przestrzeni miasta, co wydaje się słuszne w kontekście uspołecznienia podejścia do projektowania przestrzeni publicznych. Do niewątpliwych zalet opracowania należy wnikliwa analiza procesu powstawania placów zabaw. Towarzyszący rozprawie projekt podejmuje zaawansowaną próbę odpowiedzi na wnioski z materiału badawczego. Z pewnością zastosowanie narzędzia może pomóc ocenić projekty koncepcyjne, co sugeruje autor jako jedno z zastosowań. Może ono również ułatwić dialog pomiędzy środowiskami profesjonalnymi i społecznymi. Doktorant zachowuje też właściwy dystans wobec własnego projektu deklarując: „projektowane narzędzie powinno mieć więc przede wszystkim charakter edukacyjny i stanowić wsparcie dla interesariuszy, a nie być konkretnym, pojedynczym rozwiązaniem przestrzennym”. Należy jednak zauważyć, że doktorant mimo najlepszych chęci nie jest w stanie przy pomocy ankiety pokonać głębokich niedostatków edukacji estetycznej społeczeństwa, braku dobrych wzorców życia społecznego czy ograniczeń pracy samorządów. Warto jednak próbować a zawód projektanta do tego nas zobowiązuje. Właśnie takie prace jak recenzowana pozwalają niedostatki te zmniejszać i czynić nasze wspólne życie ciekawszym. Dlatego uważam, że przedstawiony w pracy doktorskiej materiał merytoryczny jest dowodem samodzielności artystycznej i naukowej kandydata i odpowiada wymogom określonym w art. 187, ustawy z dnia 20 lipca 2018.

Tym samym popieram wniosek do Rady Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach o nadanie panu mgr. inż. Bartłomiejowi Nawrockiemu stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

